



Центральноукраїнський державний університет  
імені Володимира Винниченка  
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне  
підвищення кваліфікації

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО**

*6 жовтня – 16 листопада 2025 року*



УДК 37.018.46:378.4-051(062.552)

С 91

**Організаційний комітет:**

**Євген Соболев** – доктор юридичних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

**Оксана Філоненко** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

**Тетяна Бабенко** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;

**Ростислав Ляшенко** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

**Сучасні тенденції професійного розвитку викладачів ЗВО :**

С 91 матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 жовтня – 16 листопада 2025 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 224 с.

ISBN 978-966-397-565-8

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Сучасні тенденції професійного розвитку викладачів ЗВО» (6 жовтня – 16 листопада 2025 року).

**УДК 37.018.46:378.4-051(062.552)**

© Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2025

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2025

ISBN 978-966-397-565-8

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2025

## УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

**Кириченко Ю. М.**

*доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності  
та фінансової безпеки*

*Навчально-науковий інститут № 5  
Харківського національного університету внутрішніх справ;  
професор кафедри правового регулювання економіки  
Харківський національний університет імені Семена Кузнеця  
м. Харків, Україна*

Реальна реформа, спрямована на підвищення ефективності місцевого самоврядування, неможлива без реформування в галузі фінансів. Зміна адміністративно-територіального устрою чи перерозподіл повноважень не дадуть реального ефекту без децентралізації суспільних фінансів. Більш того, саме реальна децентралізація суспільних фінансів надасть поштовх до реалізації й інших складових реформи публічної влади, зокрема і реформи територіального устрою, які матимуть не примусовий, а значною мірою добровільний та раціональний характер.

Важливою основою місцевого самоврядування будь-якої держави є його фінансова незалежність. Звертаючись до досвіду Франції, слід зазначити, що економічною основою французького місцевого самоврядування є, насамперед, комунальна власність, а фінансовою основою – місцеві податки і збори, державні дотації, кредити й субсидії, а також участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах. Зовнішні доходи (державні дотації та кредити) у структурі доходної частини місцевих бюджетів у середньому становлять 37%. Від імені держави опіку місцевого самоврядування здійснюють відповідні відділи Міністерства економіки і фінансів, а також Міністерства внутрішніх справ. Останнє відомство розподіляє між територіальними колективами кошти, що виділяються Міністерством економіки і фінансів [1, с. 302].

Важливою фінансовою гарантією місцевого самоврядування ФРН є диверсифікована і збалансована фінансова система, згідно з якою кожен рівень територіальної організації влади має своє джерело доходів, яке є достатнім для фінансової автономії. Доходи місцевих спільнот формуються за рахунок податків і зборів, державних трансфертів, доходів від економічної діяльності, платежів за надані

послуги, позик. При цьому власні податки громад становлять поземельний і промисловий податок, які стягуються виключно громадами; розміри цих податків щорічно встановлюються радами громади. Законами земель також може бути передбачено право громад на введення податків і зборів на споживання (податок на вистави, на моторні човни і катери, збір з власників собак і коней, збір за мисливство і рибальство, цільовий податок для утримання пожежної охорони тощо). Загалом, якщо до федерального бюджету надходить близько 45 % усіх податкових надходжень, до земельного бюджету – 37 %, бюджет громади отримує близько 13 % податкових доходів [2, с. 87].

Місцева та регіональна влади Іспанії контролюють, в основному, дрібні місцеві податки, тому податкові надходження доповнюються суттєвими дотаціями за рахунок державних коштів. За законом 1988 р. про місцеві фінанси муніципалітети мають змогу самостійно встановлювати розмір майнових податків. Центральний уряд встановлює базу і ставки місцевого податку на підприємництво, але муніципалітети на свій розсуд можуть стягувати додатковий податок. Субсидії муніципалітетам надаються Мадридом через адміністративні одиниці без попередніх умов [3, с. 144].

Разом з тим в адміністративно-територіальні одиниці в Іспанії мають різний рівень самостійності. Повна автономія означає наявність власних органів управління, власних документів на підставі яких вони діють – статутів, мають власну фінансову незалежність тощо. Така автономія є досить важливою та необхідною, оскільки Іспанія – країна із значною кількістю національних меншин, що проживають на території держави, а тому поширеною є думка, що за обсягом повноважень та шляхів набуття автономії можливо визначити три типи областей: із широкою, спеціальною та вузькою автономією. Ще однією характерною особливістю функціонування органів місцевого самоврядування в Іспанії є те, що муніципалітети між собою можуть розрізнятися об'ємом покладених на них функцій, а повноваження місцевих органів влади можуть розширюватися після спливу певного періоду часу. Крім того, в Іспанії відбувається делегування значної частини повноважень центральних органів влади державним місцевим органам. Цікавою характеристикою діяльності місцевих органів влади є те, що населення має право ініціювати процес формування автономії територіальних одиниць, що підтверджує високий демократичний характер Іспанії, повагу держави до прав, свобод та інтересів своїх громадян, їх самостійності та незалежності [4, с. 70–77].

Таке дослідження досвіду місцевого самоврядування деяких зарубіжних країн дає можливість дійти висновку щодо наявності

багатоманітності форм побудови та організації місцевого управління, а також законодавчого різноманіття забезпечення організації та діяльності органів місцевого самоврядування іноземних держав. Безперечно, цей досвід викликає цікавість і щодо його запозичення та впровадження в практику формування та організації місцевого самоврядування в Україні в межах реформування публічної влади. Разом з тим, цілковито погоджуємося з думкою К. В. Вакарчука, що для проведення ефективної регіональної політики в Україні та процесів децентралізації державотворцям потрібно проводити будь-які реформи з урахуванням місцевих особливостей. Важливо враховувати специфіку, традиції, звичаї, цінності та соціальні відносини, які склалися протягом тривалого часу на цій території [5, с. 48]. Між іншим, імплементація в Україні зарубіжного досвіду засвідчує, що при моделюванні функціонування місцевого самоврядування, необхідно внести певні корективи до класичної європейської класифікації моделей. Зокрема, висловлюється припущення, що із зазначених моделей місцевого самоврядування зарубіжних країн, доцільним є розробити сучасну модель місцевого самоврядування в Україні, яка має бути втіленням концепції муніципального дуалізму, за якої місцеве самоврядування має одночасно і громадський, і владний характер, а тому повинно займати в структурі влади окреме, автономне місце [6].

В цілому, з метою удосконалення національної системи влади на місцях, а також наближення моделі місцевого самоврядування нашої держави до міжнародних стандартів, слід визначити такі основні напрямки подальшого розвитку організації місцевого самоврядування в Україні: 1) поширення принципу децентралізації публічної влади з обов'язковим урахуванням принципів субсидіарності, правової, організаційної та фінансової автономії, а також повсюдності місцевого самоврядування; 2) запровадження повноцінного місцевого самоврядування на регіональному рівні зі створенням власних виконавчих органів обласними та районними радами; 3) чітке розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування, а також між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади; 4) ліквідація місцевих державних адміністрацій як органів державної виконавчої влади з одночасним запровадженням посади префекта для представництва інтересів держави на місцях та здійснення нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; 5) надання широких повноважень органам місцевого самоврядування щодо самостійного визначення ними основних напрямків своєї діяльності у вирішенні питань місцевого значення; 6) можливість збільшення обсягу повноважень органів місцевого самоврядування окремих адміністративно-територіальних одиниць

в конкретних сферах суспільної діяльності для реалізації завдань, що стоять перед органами місцевої влади, а також розширення повноважень місцевих органів влади після спливу певного періоду часу (за досвідом Іспанії); 7) посилення фінансових гарантій місцевого самоврядування шляхом децентралізації фінансових ресурсів, закріплення власних джерел доходів місцевого самоврядування, а також визнання місцевих рад єдиними суб'єктами розпорядження місцевими бюджетами, власними фінансовими та матеріальними ресурсами, зокрема, майном і землею, в межах певної адміністративно-територіальної одиниці тощо.

Реалізація таких основних напрямків удосконалення організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду муніципального управління наблизить нашу державу до створення повноцінного, самостійного, повсюдного, фінансово та економічно спроможного місцевого самоврядування та подальшого розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави з пріоритетом прав людини, в якій визнається і дійсно гарантується місцеве самоврядування.

### Література:

1. Фролов О. Державна підтримка і гарантування місцевого самоврядування: досвід Німеччини та Франції / О. Фролов. *Право України*. 2011. № 2. С. 299–306.
2. Хрустальов О. Організаційно-правові та фінансові аспекти місцевого самоврядування у Федеративній Республіці Німеччина. *Муніципальне право*. 2004. № 3. С. 81–89.
3. Полях Л. Визначення і розмежування повноважень між органами держави і місцевого самоврядування: досвід романської Європи / В. П. Полях. *Людина і політика*. 2002. № 2. С. 139–149.
4. Грובהва В. П. Місцеве самоврядування Іспанії: особливості та засади функціонування. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «ПРАВО»*. 2014. Вип. 2. С. 70–77.
5. Вакарчук К. В. Іспанська модель децентралізації: досвід для України. *Науковий журнал «Політикус»*. 2016. Вип. 4. С. 46–48.
6. Лелеченко А. П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 3. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Duur\_2011\_3\_8%20(2).pdf